

กัญชาเทศแทน สามารถช่วยเรื่องการนอนไม่หลับ บรรเทาอาการกระวนกระวาย
ท้องอืดท้องเฟ้อ เมื่อนำมาใช้กับคนไข้แล้วดีมาก ทำให้คนไข้นอนหลับได้ดีขึ้น

ส่วนยาสมุนไพรที่ช่วยลดอาการข้างเคียงจากการเป็นมะเร็ง ที่น่าสนใจ
ได้แก่ สารสกัดจากขมิ้นชัน Curcuminoids เป็นตัว antioxidant ต้านอนุมูลอิสระที่ดี
ตัวหนึ่ง ปัจจุบันโรงพยาบาลศิริราชกำลังมีการวิจัยกับคนไข้หลังทำเคมีแล้ว สามารถช่วย
ให้คนไข้ฟื้นตัวได้เร็วขึ้น หากผู้ป่วยมีอาการปวด ท้องอืด สามารถนำขมิ้นชันมาประคบ
พอก เฝายาที่หน้าท้อง หรืออาจใช้การฝังเข็มช่วยด้วยก็ได้

(๔) นวดประคบรักษาอีกทางเลือกในการช่วยบรรเทาอาการ เจ็บปวดให้ผู้ป่วยมะเร็ง

ปัจจุบันนวดไทยกำลังได้รับความนิยมมากขึ้น บางคนที่เคยชอบนวด
พอมมาเป็นมะเร็งก็มีคนห้ามไม่ให้นวด บอกว่า นวดแล้วจะเป็นการกระจายเซลล์มะเร็ง
ให้ลุกลามเร็วขึ้น หลายรายมีอาการสามไปถึงกระดูก ก็ยังอยากจะให้แพทย์แผนไทย
นวดให้หนักยิ่งกว่านั้น ยังเคยมีคนป่วยมะเร็งไปนวดแล้วกระดูกหัก

อาจารย์วันทนิย์ แพทย์แผนไทยผู้ทำการรักษาผู้ป่วยมะเร็งได้ให้
ความเห็นต่อเรื่องนวดให้ผู้ป่วยมะเร็งว่า ก่อนอื่นต้องแยกประเด็นให้ได้ว่า อาการป่วย
ของคนไข้อยู่ในระยะใด เป็นต้นว่า ปวดมาก ทรมาณมาก แม้ใช้มอร์ฟินแล้วก็ยังรู้สึก
ปวดอยู่ ซึ่งระยะนี้เองจะเป็นระยะที่คนไข้ทรมาณมากที่สุด ปวดไปทั่วร่างกาย บางทีการ
ที่มีใครสักคนได้สัมผัสตัวคนไข้ ไม่ได้หมายความว่า จะไปลดอาการปวดแต่อย่างใด
หากเป็นเรื่องความรู้สึกมากกว่า

*“โดยส่วนตัวแล้ว เห็นว่าควรจะนวดให้ แต่ต้องนวดด้วยน้ำหนักมือที่เบา
ไม่ต้องถึงขนาดตามแบบที่เราเรียนจากนวดราชสำนัก ใช้น้ำหนักมือธรรมดา ให้เขารู้สึก
เบาและผ่อนคลาย วิธีการเหมือนลูบสัมผัสอาจจะใช้น้ำมันพอกเบาๆอย่างเวลาเรา
ลูบคำไป ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะการสัมผัสจะช่วยให้คนไข้ได้รับความรู้สึกอะไร
บางอย่างที่เป็นการถ่ายทอดมาให้ จึงรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น รู้สึกเหมือนมีคนเข้ามา
คอยดูแลปกป้องเขา”*



และเห็นว่า สำหรับผู้ป่วยที่ได้รับการฉายแสง หากต้องการให้νωดประคบร้อน ควรต้องถามแพทย์ก่อน เพราะพื้นที่บริเวณฉายแสงจะไปทำลายต่อมหนึ่งหรือต่อมไขมัน ร่างกายของคนเราโดยปกตินั้น เวลาร้อนหนึ่งจะจับความร้อนให้ระบายออกทางผิวหนัง แต่กรณีคนไข้แบบนี้ จะทำให้ตัวพองโดยไม่มีความรู้สึกร้อนแต่อย่างใด ฉะนั้น เวลانوวดประคบร้อนต้องระวัง แต่ถ้าเซลล์มะเร็งกระจายไปถึงกระดูกสันหลังกระจายกระดูกต้นขา ห้ามมิให้นิวดเลย เพราะอาจทำให้กระดูกหักตามมา แผนอาจติดเชื่ออีก ทำให้อันตรายยิ่งกว่า

ในมุมมองของ**นายแพทย์พรสิริศ** แพทย์แผนปัจจุบัน กลับเห็นต่างจากนั้น เพราะจากกรณี คนไข้เป็นเด็กอายุประมาณ ๘-๙ ขวบ เป็นมะเร็งที่ขาเดินไม่ได้ เพราะเซลล์ร้ายได้กระจายไปตรงขาหนีบและท้องด้วย จึงเกิดอาการปวดจัดเป็นระยะ ๆ เวลาปวดมาก ๆ ก็ต้องให้ยาเพิ่ม ๆ ในขนาดที่สูงมากจนคนให้ยากกลัวว่าคนไข้จะหยุดหายใจ คุณหมอเลยตัดสินใจให้ทำกรนวนดประคบ โดยบอกว่า เดิมทีการนวดประคบนี้เป็นวิชาที่นำมาใช้กับคนไข้หลังคลอด ปรากฏว่า พอนำนวดประคบมาใช้กับคนไข้มะเร็ง ได้ช่วยให้อาการที่ปวดเกร็งนั้นคลายตัวลง คนไข้ตัวเบาสบายขึ้น พอใช้ได้ผลอย่างนี้แล้ว เลยถามคนเป็นแม่ว่านวดประคบได้ไหม แม่บอกว่าทำเป็น เพราะแถวบ้านที่ชัยภูมิมีทำกันหลายคน แม่จึงมาฝึกทำทั้ง ๆ ที่โดยปกติเวลาลูกอยู่กับแม่จะไม่ยอมคุยด้วย แผนลูกยังบอกอีกด้วยว่า แม่ทำอะไรไม่เป็นไม่เก่ง

“เวลาแนะนำเขา ต้องดูว่าจะช่วยได้ในแง่ของการประคบจะทำอย่างไร เพราะถ้ามากไปอาจจะเป็นแผลใหม่ได้ แล้วคนไข้เป็นมะเร็งการรับรู้ เส้นประสาทอาจจะไม่ค่อยดี มันซา เราก็ช่วยแนะนำเขาได้ ที่เหลือเขาไปทำเอง พอลูกปวดจัดขึ้นมาเมื่อไหร่ แม่ก็จะช่วยประคบให้ ตอนนั้นลูกนอนยิ้มเลย ตอนหลังกลายเป็นว่าลูกก็รู้สึกดีมากเลยที่แม่เป็นที่พึ่งได้ ตัวแม่เองจากที่ลูกไม่ยอมรับ กลายเป็นว่าพอลูกเป็นอะไรขึ้นมาลูกก็เรียกหาแม่ก็มีความภูมิใจ พอนิวดได้สักระยะหนึ่งแทนที่จะนอนซึมให้ยาแก้ปวด เขานอกว่าอยากกลับบ้าน หมอถามว่าคุณเสได้ไหมเขานอกว่าแม่เขาดูแลได้ เลยอนุญาตให้กลับบ้านไปมีชีวิตดีขึ้น เพราะกลับมาอยู่บ้านเขาได้ทำสิ่งที่อยากทำ ได้ไปจีจรรย์นรอบหมู่บ้าน แต่อยู่ที่โรงพยาบาลได้แค่ก่อนตามเวลา กินตามเวลาเท่านั้น พออีก ๓ เดือนกลับมาหาหมอใหม่ คราวนี้ก่อนเนื้อใหญ่ขึ้นกว่าเดิมอีก แล้วปวดมาก ๆ เพราะมันลามขึ้นเรื่อย ๆ จนต้องตัดขาทั้ง พอตัดขาทีเดินไปไหนไม่ได้ ก็ทำอะไรไม่ได้ แต่ชีวิตคนไข้รายนี้ก็ยังมีความสุข หมอมาูร้ทีหลังว่าเขาร้องเพลงทางอีสานกับเพื่อนๆ มาก พยาบาลที่ ward เลยซื้อเครื่องคาราโอเกะให้ การร้องเพลงของเขาไม่ใช่แค่ร้องเพราะ แต่ทำให้เขารู้สึกถึงประสบการณ์ที่เขามีความสุขกับเพื่อนๆ”



(๕) ความหลากหลายการรับประทานอาหาร ซึ่งมีผลต่อการรักษาเมะเร็ง

ดูเหมือนว่าเรื่องอาหารการกินของคนป่วยเมะเร็งยังมีความต่างระหว่างการดูแลของศาสตร์ทางตะวันตกกับศาสตร์ตะวันออก นายแพทย์พรเลิศ แห่งโรงพยาบาลจุฬารัตน์ กล่าวว่ **เรื่องอาหารที่มีผลต่อเมะเร็งทางแพทย์แผนปัจจุบัน ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญในเรื่องปริมาณของพลังงาน ปริมาณโปรตีนไขมัน** แต่ไม่ได้ระบุว่า ต้องรับประทานอาหารอะไรได้บ้าง อะไรไม่ได้บ้าง แต่ในความเห็นของคุณหมอบอกว่า อย่างน้อยต้องทานให้พอเพื่อไม่ให้มีขนาดสารอาหาร เพราะตัวเมะเร็งเองเป็นประเภทที่ต้องใช้พลังงานมาก ชอบแย่งอาหารจากร่างกายไป ถ้าจะสู้กับเมะเร็งอย่างน้อยต้องรักษาตัวเองให้ดีกว่า อย่าให้ถึงขั้นขาดอาหารจนซูบซีด ต้องเดินสายกลางให้เป็น

พร-อาจารย์ปพนพัทธ์ แห่งอโรคยาศาสตร์วัดคำประมง ที่เน้นการรักษาเมะเร็งตามธรรมชาติบำบัด ให้ความเห็นว่ แนวคิดในการรักษาเมะเร็งมีความหลากหลาย ฉะนั้น การรักษาเมะเร็งก็มีความหลากหลายด้วย การแนะนำให้ผู้ป่วยเมะเร็งรับประทานอาหารจึงมีความแตกต่างกัน ถ้าต้องให้เคมีบำบัดต้องทานเนื้อสัตว์เพื่อเพิ่มเม็ดเลือดขาว ให้แข็งแรงถึงจะได้รับยาเคมีได้ แต่สำหรับที่วัดคำประมง สิ่งแรกที่ได้ห้ามผู้ป่วยเมะเร็ง คือ เหล้า บุหรี่ อาหารบางส่วนก็มีความจำเป็นต่อร่างกาย จึงงอไม่ให่ทานเนื้อสัตว์ใหญ่ แต่ให้ทานเนื้อปลาที่มีเกล็ด เน้นทานผักแต่ไม่ให่ทานอาหารพวกหมักดอง ซึ่งทางอโรคยาศาสตร์ มีนักโภชนาการมาช่วยให่คำแนะนำด้วยว่ ทำอาหารอย่างไรให่อร่อย ดูดี และให่มีความสุขในการรับประทานอาหาร

*“ถ้าคนไข้ไปทานอาหารแสลง เช่น คนท้องกินหน่อไม้ดองได้ไหม คนที่เป็นริดสีดวงลองกินหน่อไม้ดองก็เรียบบ่อย คนเป็นเมะเร็งตับลองไปกินเนื้อก็เรียบบ่อยเลย เพราะ**อาหารจะไปกระตุ้นเซลล์เมะเร็งในท้องกลองเราหยอดโปรตีนที่มาจากเนื้อสัตว์ พบว่เซลล์เมะเร็งกระจายเร็วมาก** แต่ถ้าเราหยอดสมุนไพร เมะเร็งมันจะโกรธ อาหารเป็นเรื่องสำคัญ ฝากบอกพวกเราว่ อาหารกับเมะเร็งมันเป็นตัวกระตุ้นกันอย่งดี ซึ่งตรงนี้ความคิดอาจจะแย้งกับทางตะวันตกบ้างจากประสบการณ์หลงตา คนไข้เมะเร็งดีๆ พอแข็งแรงออกจากวัดไปคิดว่าตัวเองแข็งแรงดี กินแหลก ตอนนั้นเมะเร็ง return เรียบบ่อยเลย”*

(จ) จัดสิ่งแวดล้อมในการรักษาและอยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้ป่วยมะเร็ง

เรื่องจิตใจซึ่งมีความสำคัญมากต่อผู้ป่วยมะเร็งนั้น ทำให้เรื่องสภาพแวดล้อมในการรักษาโรคมะเร็งและการอยู่อาศัยของผู้ป่วยมะเร็งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ที่โรคมะเร็งวิทยาจะจัดสถานที่ในการรักษาผู้ป่วยมะเร็งด้วยทัศนียภาพที่โอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ เคล้าคลอไปด้วยเสียงสวดมนต์พร้อมมีรูปสมมติของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ป่วยแล้ว ถึงกับสร้าง **“หมู่บ้านมะเร็งวิลล่า”** ให้คนเป็นมะเร็งได้อยู่อาศัย เท่านั้นยังไม่พอ ได้จัดสถานที่ให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้ป่วย ของญาติ ของบุคลากรโรคมะเร็ง เมื่อไหร่ก็ตามที่คนดูแลเหนื่อย เครียดจากการทำงาน ก็สามารถใช้สวนแห่งนี้เป็นที่บำบัดร่างกายตัวเองได้ ที่สำคัญมีร้านอาหารฟรีอีกด้วย สมกับสโลแกนที่ว่า **“อยู่สบาย ตายสงบ งบไม่เสีย”** เพราะทุกอย่างที่มีอยู่ในวัด ไม่มีขาย จัดให้ฟรีลูกเดียว

“เราที่บ้านดินให้คนไข้ มีห้องตรวจ มีสถานที่ต่าง ๆ ที่ทำให้รู้สึกว่าการทำงานแต่ละวันมีความยืดหยุ่น ไม่ใช่คนไข้อยู่ในห้องสี่เหลี่ยม ต้องไปรอคิว มีระบบอะไรที่นานมาก แต่ได้จัดวางระบบเหมือนกับคนไข้ไปบ้าน เราถือว่าการเจอกันครั้งแรกสำคัญ เมื่อเข้าไปเยี่ยมในหมู่บ้านมะเร็งวิลล่า จะเห็นเลยว่าสีหน้าของคนไข้มีความสุขจากที่สิ่งที่ได้รับ ที่พวกเราเข้าไปดูแลกันเป็นทีม มีคนเล่นกีตาร์ มีการนำบัตรต่าง ๆ เพราะคนไข้แต่ละคนมีความต้องการไม่เหมือนกัน

เวลาหลวงตาประเมิน approach คนไข้ เรานั่งกันเป็นทีม มีน้อง ๆ แพทย์แผนไทย น้อง ๆ นักศึกษาพยาบาล ยกตัวอย่างกรณีคุณยายคนหนึ่งเป็นมะเร็งลำไส้ ทานอะไรไม่ได้เลย ตอนเข้ามารักษามีสาย NG ใส่สายสวนปัสสาวะมาจากโรงพยาบาล มาอยู่ที่โรคมะเร็งได้ประมาณ ๓ วัน คุณยายทรมาณและเครียดมาก ก็ขอให้เราอาสาออกหมดเลย แล้วให้เริ่มอาหารเหลว เราเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ มีดนตรีบำบัดคนไข้ ตามแนวของชาวอีสาน หลังจากกลับไปบ้าน ๓ อาทิตย์ คุณยายกลับไปทานอาหารอ่อนได้ เมื่อคนไข้กลับไปอยู่บ้านอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี โรคมะเร็งยังได้เปิดช่องทางให้คนไข้มาปรึกษาได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมงอีกด้วย”



๕.๕ มุมมองแพทย์ พยาบาล ผู้ดูแลในการทำการรักษาผู้ป่วยมะเร็งให้ได้ผล และช่วยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายไปอย่างสงบ

เรื่องของจิตใจมีความสำคัญต่อผู้ป่วยมะเร็งเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่รู้ผลตรวจว่าเป็นมะเร็งจะเสียกำลังใจมากมาย กลัวตาย ก้อกอย บางคนถึงกับพาลไม่ยอมไปทำการรักษา ครอบครัวและคนใกล้ชิดที่ดูแลพลอยเป็นทุกข์ไปด้วย ฯลฯ ...นี่คือความท้าทายของแพทย์และผู้ช่วยรักษาเป็นที่ยิ่งว่าจะจัดการอย่างไรเพื่อให้สามารถดูแลชีวิตของผู้ป่วยได้เต็มประสิทธิภาพกับผู้ป่วยระยะสุดท้ายแม้ถึงเวลาต้องหมดลมหายใจก็สามารถดูแลให้ลาจากโลกไปอย่างสงบ

(๑) สื่อสารสองทางเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพระหว่างคน

การสื่อสารสองทางยอมรับฟังทั้งมุมมองของผู้ป่วยกับ ผู้ทำการรักษา ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการดูแลรักษา ดังเช่นกรณีของ แม่สีคันสนีย์ เสถียรสุด ได้สะท้อนมุมมองของผู้ป่วยมะเร็งว่า เป็นเพราะการสื่อสารที่ดีของแพทย์ จึงไม่ได้ปฏิเสธการรักษาตั้งแต่ต้น ยอมที่จะให้รักษาด้วยยาเคมี ยอมอดทนที่จะรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง ขณะเดียวกันก็เลือกวิธีการปฏิบัติตนด้วยธรรมชาติบำบัดควบคู่กันไป ทำให้ก่อนเนื้อร้ายขนาดใหญ่หายไปภายใน ๕ เดือน สามารถร่นเวลาการรับประทานยาจาก ๓ ปี เหลือเพียง ๔ เดือน

ในทางกลับกัน...มุมมองของผู้ทำการรักษาผู้ป่วยมะเร็ง ซึ่งได้ใช้วิธีการสื่อสารสองทางและการประเมินผลการรักษาคนไข้ด้วย นำมาซึ่งข้อค้นพบหลักและวิธีการดูแลรักษาที่เป็นประโยชน์แก่ทั้ง ๒ ฝ่าย ดังจะเห็นได้จาก กรณีตัวอย่างของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ที่ได้มีการปรับรูปแบบใหม่ในการรักษาผู้ป่วยมะเร็งโดยใช้หลากหลายศาสตร์ผสมผสานกัน

ผศ.ดร.พ.ว.พรสิริ วัตรแก้ว วิชาชีพแพทย์ประจำอยู่หอผู้ป่วยหนักของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตั้งข้อสังเกตว่า จากการรักษาผู้ป่วยมะเร็งที่ผ่านมา แม้ทางการแพทย์จะมีจุดแข็ง คือ เรื่องของการใช้ยาที่มีอยู่สารพัด เป็นต้นว่า ยาแก้ปวด กลุ่มยาฮอร์โมน หรือกลุ่มอื่น ๆ ในลักษณะที่ไปจับเอาของเสียในร่างกายออกไป แต่การที่จะทำให้คนไข้สงบมีความสุข ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น แพทย์แผนปัจจุบันยังไม่สามารถ

ดูแลตรงนี้ได้ดี รู้เพียงว่าจะทำอย่างไรให้หายปวดได้ แต่หายปวดแล้วจะเป็นอย่างไร บางทีพบว่าคนไข้ก็ยังนอนเฉย ๆ ไม่ยิ้มไม่มีปฏิกิริยาใด ๆ ตอบสนองการรักษา สะท้อนให้เห็นว่า **การรักษาแบบการแพทย์ปัจจุบันมีผลน้อยลง**ทางโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์จึง**เปิดพื้นที่** **ให้สำหรับการแพทย์แบบผสมผสานการแพทย์ทางเลือกเข้าไปดูแลผู้ป่วย**ไข่มากขึ้น โดยมีเป้าหมายคือ **ทำอย่างไรก็ได้ให้คนไข้รู้สึกมีความสุข สงบ สบายตามโมเดลที่เรียกว่า “Comfort care Model”** ซึ่งเป็นการดูแลเพื่อความสูงส่งสบายทั้งทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ สังคม และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมด้วย เป็นการเยียวยาผู้ป่วยโดยการเรียนรู้ความเข้าใจในทุก ๆ ด้าน

“พอกามคนไข้คนไทยหลาย ๆ คน ทำอะไรแล้วมีความสุขชอบอะไรบ้าง ชอบนวดไหม ชอบเผิงเข็มไหม บางคนก็ชอบทำสมาธิ สวดมนต์ ซึ่งหลาย ๆ เรื่องที่เข้าไปสื่อสารกับคนไข้แบบนี้เป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพระหว่างคน”

ปัจจุบันคนไข้เป็นมะเร็งระยะสุดท้ายสามารถเลือกที่ทำการรักษาด้วยวิธีต่าง ๆ ได้เองแล้ว เพียงแค่แจ้งกับแพทย์หรือพยาบาลของทุกโรงพยาบาล ว่าต้องการจะให้ดูแลแบบแผนไทย แผนจีน แผนตะวันตก หรือจะดูแลทางศาสนา ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นการดูแลแบบประคับประคอง ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ได้มอบหมายให้ทุกโรงพยาบาลจัดบริการแบบนี้





(๒) ใช้หลักการในการดูแลผู้ป่วย จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการรักษา และทำงานอย่างมีความสุข

การรักษาผู้ป่วยมะเร็งหรือผู้ป่วยระยะสุดท้าย เป็นการระหนักที่ของ ผู้ดูแลที่เหนื่อยหนัก ต้องมีความอดทนสูง **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** พยาบาลผู้ดูแล ผู้ป่วยมะเร็งที่โรคมะเร็งที่วัดคำประมง กล่าวว่า หน้าที่สำคัญในการดูแลคือ ให้ **ความหวัง**แก่คนป่วยและคนป่วยไ้ นั้นก็ต้องมีความศรัทธาในการเข้ามารักษาด้วย เพราะถ้าคนเราอยู่ได้โดยไม่มี ความหวัง ไม่มี **ความศรัทธา** ก็จะมีชีวิตอยู่อย่างหดหู่และ ก้าวแท้ แต่ถ้ามีความหวังและความศรัทธาควบคู่กันแล้ว การรักษามะเร็งก็จะได้ผลยิ่งขึ้น ดังกรณีแม่ลูกชาวต่างชาติที่บินมาไกลเพื่อรักษาโรคมะเร็งที่วัดคำประมง

ผู้ป่วยรายนี้ คือแม่เป็นมะเร็งตับอ่อน แยกความเครียดมารับรักษาด้วย มีก้อนเนื้อร้ายขนาด ๑๕ เซนติเมตร มีอาการอยู่ในระยะสุดท้าย ในทางการแพทย์ถือว่า รักษายาก โอกาสรอดมีน้อย มีเวลาอยู่ได้ไม่เกิน ๑ เดือน ทำให้คนเป็นลูกที่มีหน้าที่ การงานเป็นถึงระดับผู้บริหารการสื่อสารในกรุงเบลารุส รัสเซีย ได้ลางานติดตามมา ดูแลแม่ด้วยความห่วงใยยังเป็นเวลา ๑ เดือน

*“ระหว่างที่อยู่วัด...คุณแม่แต่งชุดผู้ป่วย ต้องเป็นคนมาต้มยาเอง ลูกชายก็ขอใส่ชุดเหมือนกับคนเป็นแม่ เพราะเขาารู้สึกว่า ในเมื่อคุณแม่เป็นคนไข้เขาก็ต้อง เป็นด้วยเหมือนกัน คนไข้ที่เป็นมะเร็งตับอ่อนนั้น จะมีอาการปวดมาก ต้องให้ทั้งยาพอก และทำสมาธิด้วย การที่ผู้ป่วยเป็นชาวคริสต์ เวลาเราสอนการทำสมาธิจะต้องไม่ขัดกับ หลักทางศาสนาที่เขานับถือ แต่สามารถสอนให้เขากำหนดลมหายใจได้ นำหลักธรรมนี้ไป ยึดพยายามตัวเองได้ ถึงตอนนี้เป็นเวลา ๓ เดือนแล้ว ก็ยังมีชีวิตอยู่ ทางวัดได้ติดตามอาการ ของคนไข้รายนี้ ทราบว่ายังแข็งแรงดี รู้สึกสดชื่น **การยึดเวลาการมีชีวิตอยู่ของผู้ป่วย คือคุณภาพชีวิต และมีคุณค่าในใจของลูกชายมาก...ฝรั่งร้อง ‘โอม โภชชเย’^{๑๔} เลย เราภูมิใจที่ได้เห็นเขากายาสนุนไพรไทย โดยพระไทย พยาบาลไทย และมีหมอมไทย ดูแลเขาจนมีอาการดีขึ้นสามารถยึดชีวิตออกไปอีก”***

^{๑๔} มาจากพระนาม “พระโภชชยุคุ” หมายถึงพระตากตเจ้าผู้เป็นบรมครูแห่งยารักษาโรค, <https://th.wikipedia.org>



ความสำเร็จของวัดคำประมงในการดูแลรักษาโรคมะเร็ง น่าสนใจตรงที่ใช้วิถีทางธรรมชาติมาบำบัดซึ่งส่งผลต่อด้านจิตใจเป็นอย่างมาก อย่างที่บอกไปว่าจิตใจมีความสำคัญต่อผู้ป่วยมะเร็งมาก จึงเป็นการรักษาตรงไปที่ต้นเหตุเลย

“หลวงพ่อบุญ ได้จัดสถานที่ให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการรักษา ดูแลสุขภาพ มีความสงบ มีความเป็นสัปปายะ จัดระบบให้เป็นแบบองค์รวมจริงๆ เมื่อเดินเข้าไปถึงที่วัด บริเวณที่เป็นคลินิก สิ่งแรกที่ได้ยินคือเสียงสวดมนต์ ไม่ใช่เสียงของพระอย่างเดียว แต่เป็นเสียงสวดมนต์ของทางริบตด้วย พร้อมกับมีเสียงน้ำไหล แล้วก็ได้เห็นรูปของพระและเจ้าแม่กวนอิมอยู่ข้างหน้า ตรงนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องของการดูแลรักษาอยู่มาก อีกส่วนหนึ่งก็จะเป็นแผนกของแพทย์แผนไทย จะมีผู้ดูแลมาช่วยกันซักถาม วินิจฉัย คัดกรองโรค จากนั้นก็เป็นกระบวนการรักษาต่าง ๆ เมื่อพร้อมแล้วก็จะมาราบนิมนต์หลวงตาไปรักษา” พระอาจารย์ปพนพิชร์กล่าว

หลักการสำคัญที่พระอาจารย์ปพนพิชร์เน้นย้ำที่สุดคือ **การใช้ความบริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ ในการรักษาโรค** ท่านว่าใจนั้นต้องบริสุทธิ์มาก จะไม่ให้มีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องแม้แต่น้อย

“คนให้หลวงตานอกจากจะไม่เสียเงินรักษาแล้ว ยังมีให้บ้านอยู่ ยังได้สร้างโรงกาเพให้คืนฟรีอีก พวกเราต้องทำงานด้วยความสุข แล้วก็ต้องทำให้คนไข้ของเราไปมีความสุขทุกครั้งด้วย หลวงตาไม่สนใจว่าจะติดดินเที่ยงคืนหนึ่งคสอง ถ้าคนไข้มาเรียกเมื่อไหร่ก็จะไปดูทันที บางทีกำลังฉันทัวอยู่ ก็ทิ้งข้าวไปดูคนไข้ก่อน เพราะคนไข้เป็นหนัก เขากำลังจะตาย แต่เราจะฉันทอนไหนก็ได้ ยังมีโอกาสฉันทอยู่ การที่เอาใจใส่ให้มาก ๆ กลายเป็นว่า คนไข้หลาย ๆ คน ได้พบธรรมะในวาระสุดท้ายของชีวิต ทำให้จิตเขาพ้นจากความทุกข์ได้ ตายแบบยิ้มได้ บอกว่า ‘หนูสบายแล้วหลวงตา’ แม้ถึงเวลาต้องตาย เขาก็จากไปอย่างสบาย เพราะว่าได้พบกับพระ-ธรรม”

เรื่องการตายอย่างสงบสบายมีความสุขนั้น ล้วนเป็นความปรารถนาของคนใกล้ตายที่ได้รับความทุกข์ทรมานทางใจจากความเจ็บปวดทรมานทางกายของอาการมะเร็ง หลวงตาได้ยกกรณีคนไข้รายหนึ่งอยู่ที่เพชรบูรณ์มาเล่าให้ฟังว่า ได้ขอให้ท่านไปช่วยให้ตายเร็ว ๆ เพราะเจ็บปวดทรมานมาก หลวงตาจึงไปที่โรงพยาบาลเพื่อเช็คนอนูบิตีให้คนไข้จากโลกตามความต้องการและได้สวดมนต์ให้ ปรากฏว่า ท่านสวดอธิษฐานไปยังไม่ทันครบ ๓ จบ คนป่วยก็นอนตายตาหลับพร้อมไม่เจ็บไม่ทรมานเลย



พระอาจารย์ปพนพัชรได้ให้ข้อคิดว่าการรักษาผู้ป่วยมะเร็งและผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีหลากหลายวิธี สามารถนำศาสตร์ทางการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานกับแพทย์แผนไทย แพทย์ทางเลือก ได้ ดังจะเห็นได้จากการสวดมนต์ให้แก่ผู้ป่วยก่อนตาย ซึ่งสามารถช่วยให้จากไปอย่างสงบโดยไม่ต้องใช้มอร์ฟินแม้แต่น้อย และการนำธรรมมาดูแลผู้ป่วยยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกศาสนา โดยยกกรณีตัวอย่างคนไข้บุสสิม รายหนึ่งเข้ามารักษาตัวที่โรคนิยามศาสตร์ หลวงตาได้สอนให้เขาอยู่กับอัลเลาะห์ และคนไข้รายนี้ก็อยู่กับหลวงตาจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อหมดลมหายใจแล้วได้ส่งไปฝังภายใน ๒๔ ชั่วโมงตามหลักทางศาสนาบุสสิม

คุณวิไลลักษณ์ ได้สรุปหลักการดูแลผู้ป่วยมะเร็ง ที่พระอาจารย์ปพนพัชร ได้สอนและให้ดูแลของวัดคำประมงนำไปปฏิบัติ คือ **ให้มีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ จากคนไข้และญาติในเชิงพาณิชย์ มีความเมตตา และมีความอดทน**

ในเรื่องของ **ความบริสุทธิ์ของกาย วาจา ใจ** คุณวิไลลักษณ์ได้ขยายความว่า ในปัจจุบันมีการโฆษณาขายยาสมุนไพรว่ารักษามะเร็งหาย ในความเป็นจริงนั้น การรักษาต้องมีมาตรฐาน ต้องมีงานวิจัยมารองรับ ซึ่งคุณดูแลต้องหาข้อมูล ต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญก่อนที่จะทำการรักษา ดังเช่นในกรณีของผู้ป่วยหญิงอายุ ๘๕ ปี เป็นมะเร็งปากมดลูกที่ได้ให้คีโม ฉายแสง ก่อนที่จะมาให้ทางโรคนิยามศาสตร์ วัดคำประมงรักษา และยังมีอีกหลายรายที่ได้รับผลข้างเคียงจากการรักษามาก่อน เมื่อผู้ดูแลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สามารถให้การรักษาตามที่คุณป่วยและญาติต้องการได้ จะต้องมึวิธีการพูดจาที่ไม่ไปทำร้ายจิตใจคนไข้

ส่วนเรื่อง **ความเมตตา** มีความสำคัญมากในการทำงานขาดหายไปไม่ได้ และ**ความอดทน** ต้องมีมากเช่นกัน เพราะเวลาผู้ป่วยกับญาติเข้ามานั้น ล้วนมีความคาดหวังว่ารักษาแล้วจะต้องหาย บางครั้งอาจจะมีการปะทะกันบ้างระหว่างทั้งสองฝ่าย แต่บุคลากรที่โรคนิยามศาสตร์ทุกคนจะต้องอดทนเพราะถูกฝึกฝนให้ระมัดระวังคำพูดเวลาพูดจากับผู้ป่วย คุณวิไลลักษณ์เห็นว่า คำพูดคำจาในลักษณะนี้มุ่งคนไข้ไม่ควรเกิดกับบุคลากรทางสาธารณสุข ไม่ว่าคนป่วยกับญาติเลือกที่จะรักษาแบบไหนก็ตาม ผู้ดูแลรักษาควรมีหน้าที่ในการช่วยเหลือเท่านั้น ไม่ใช่ไปตัดสินใจแทนคนไข้ หรือเป็นเจ้าของชีวิตของคนไข้



(๓) นำศิลปะบำบัดมาใช้กับผู้ป่วยมะเร็งให้สามารถค้นพบ ความหมายสุดท้ายของชีวิตก่อนช่วยได้จากโลกอย่างสงบ

อาจารย์เมฆจิตต์ มุกดาดี พยาบาลวิชาชีพชำนาญการแห่งโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ระบุว่า ศิลปะบำบัด^{๑๐} เป็นอีกศาสตร์หนึ่งที่จะทำให้คนไข้สามารถค้นหาความหมายในชีวิตของตนได้ โดยเบื้องต้นของการนำศิลปะนี้มาใช้นอกจากผู้ดูแลจะช่วยให้คนไข้แต่ละรายรู้สึกผ่อนคลายแล้ว ยังจะช่วยให้เกิดการค้นหาต่อไปอีกว่า อะไรคือสิ่งสุดท้ายที่มีความหมายต่อชีวิตของเขา เมื่อพบความหมายแล้วก็จะสามารถช่วยเหลือคนป่วยได้ทั้งทำในสิ่งที่ต้องการสมความปรารถนาที่ก่อนจะจากโลกไปอย่างสงบ

อาจารย์เมฆจิตต์ได้ยกตัวอย่างของการนำศิลปะบำบัดมารักษาคคนไข้ที่เป็นมะเร็งเต้านม ระยะสุดท้าย อายุ ๔๒ ปี พบว่า คนไข้รายนี้อยากจะมีโอกาสได้สวมชุดเจ้าสาวสักครั้งในชีวิต แม้ว่า ณ ขณะนั้นเธอมีอาการเข้าสู่ระยะสุดท้าย เซลล์มะเร็งได้แพร่กระจายไปที่ปอด กระจายไปที่สมอง ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ คนไข้รายนี้ได้มาฉายแสงแบบประคับประคองที่บริเวณศีรษะ ประมาณ ๑๐ ครั้ง แล้วก็ตาม

ถึงอาการคนไข้จะหนักขนาดไหน เมื่อคนไข้บอกความต้องการเช่นนั้นทางทีมงานผู้ดูแลก็ต้องรีบจัดการให้ เพราะไม่รู้ว่าคนป่วยหนักจะมีชีวิตรอดอยู่ถึงวันพรุ่งนี้ไหม ซึ่งการตอบสนองคนไข้ นั้น อาจารย์เมฆจิตต์บอกว่า **จะต้องทำให้ตรงกับเวลาและโอกาส**

“ใน case นี้ได้จัดงานแต่งงานให้ที่ศาลาธรรมมาณูภาพของโรงพยาบาล เรารู้ว่าคนไข้ชอบสีฟ้า แต่ก็หาชุดแต่งงานสีฟ้าให้ไม่ทัน ยังดีที่มีผ้าถุงสีฟ้ามาใช้กับเสื้อออกสีครีมๆ ในวันนั้นเราให้เจ้าหน้าที่ทุกคนของโรงพยาบาลไม่ต้องใส่ชุดยูนิฟอร์มให้ท่านผู้อำนวยการมาเป็นประธานจัดงาน แล้วนิมนต์พระมาด้วย ... ช่วงระหว่างที่พระกำลังสวดมนต์อยู่นั้น คนไข้มีอาการเหนื่อยมากขึ้น ต้องเงินถังออกซิเจนมาให้สุดคมออกซิเจนเป็นช่วงๆ จนกระทั่งคนไข้เริ่มมีอาการปวดก่อนจะเริ่มพิธีแต่ความรู้สึกของคนไข้ตอนที่อยู่ในงานยิ้มอย่างมีความสุขตลอดเวลา หลังจากนั้นได้ส่งตัวไปอยู่ที่ห้องพัก

^{๑๐} ศิลปะบำบัด (Art therapy) คือ การนำวิธีการทางจิตเวชรูปแบบหนึ่ง ที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ความผิดปกติบางประการของกระบวนการทางจิตใจ โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินทางจิตวิทยาเพื่อเปิดประตูเข้าสู่จิตใจในระดับจิตไร้สำนึก และเลือกใช้กิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพให้ดีขึ้น; นว.ภคคัตติ สิริรัตนธงา จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น, ศูนย์วิชาการเอปซีไอเอ

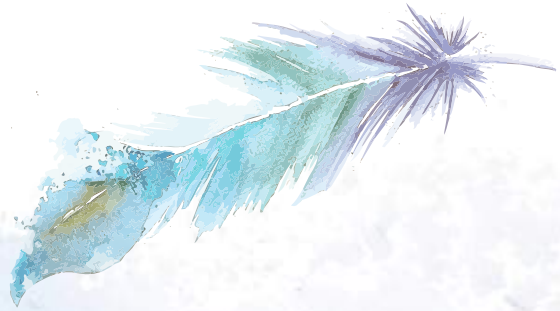
มีประโยคหนึ่งของสามีคนไข้ที่เป็นชาวออสเตรเลีย บอกกับพวกเรา ว่า **‘Don’t worry about tomorrow...enjoy today’** และเป็นสิ่งหนึ่งที่คนไข้ได้แสดงให้เห็นว่า พยายามที่จะ enjoy ทุก ๆ วัน ตรงนี้ยากจะบอกเช่นกันว่า **ถ้าเราอยู่กับโรคะเร็งอย่างไระเรื่งก็คงอยู่กับตัวของเรา แต่จะอยู่อย่างไรให้มีความสุขโดยไม่ต้องกังวลว่าพรุ่งนี้จะเกิดอะไรขึ้น”**

อีกกรณีตัวอย่างหนึ่ง คนไข้เป็นมะเร็งปอดอยากเห็นชายผ้าเหลืองของลูกชาย ทางทีมผู้ดูแลจึงได้ไปพูดคุยกับลูกชายว่าคุณพ่ออยากจะให้บวช แต่ในขณะที่ยังอยู่ที่โรงพยาบาลนั้น ทำได้อย่างมากก็แค่ให้คุณพ่อได้ปลงผมของลูกก่อนจะไปบวชที่วัด พอบวชเสร็จแล้วถึงนิมนต์ท่านมาที่โรงพยาบาลเพื่อให้คุณพ่อได้ไปบวชให้กับพระใหม่ อย่างน้อย ๆ สิ่งที่เราช่วยกันทำไปนั้นก็ช่วยให้นักบวชได้เห็นชายผ้าเหลืองก่อนจากโลกไป

ภาพของคุณตาที่นั่งบนเก้าอี้แล้วยกมือไหว้ท่อมหัวพระลูกชาย ไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้หาก ไม่ได้รับการดูแลที่ดีแบบนี้ อาจารย์เมฆจิตต์บอกว่าโดยปกติถ้าเป็นมะเร็งในระยะที่แพร่กระจาย จะต้องนอนร้องโอดโอย หมดเรื่อยหมดแรง ไม่สามารถทำอะไรได้ แต่การที่คนไข้หนักสามารถลุกขึ้นมาทำอย่างนี้ได้ แสดงว่าเบื้องหลังต้องมีทีมงานได้ช่วยกันดูแลผู้ป่วยเป็นอย่างดี ให้ยาแก้ปวดมาบรรเทาเป็นอย่างดี ให้การดูแลอาการแผลต่าง ๆ ที่มีเป็นอย่างดี ซึ่งทุก ๆ เรื่องที่ทำอย่างดียังนี้ได้ ก็ต้องช่วยกันทั้งทีมผู้ดูแลและครอบครัวของผู้ป่วยนั่นเอง

“สิ่งหนึ่งที่ทั้งผู้ป่วยและญาติไม่รู้ว่่า จริง ๆ แล้วคนไข้ต้องการอะไร จึงอยากจะทำบอกกับผู้ป่วย ครอบครัว และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลว่า ในส่วนของสิ่งสุดท้ายที่มีความหมายเหล่านี้ ถ้าเราสามารถที่จะค้นพบค้นหาได้เร็ว ก็จะช่วยให้เขาตายอย่างสงบ เราคิดว่าทุกคนที่เป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายอย่างไรก็ต้องตาย แต่ว่าจะตายอย่างไรให้ตายด้วยรอยยิ้มอย่างมีความสุข ได้ทำในสิ่งที่ตัวเองปรารถนาไว้ก่อนจะตายไป”

บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้เอื้ออำนวยและสนับสนุนการดูแลแบบประคับประคองแก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่สำคัญอีกประการที่อาจารย์เพมจิตต์ได้แนะนำ คือ การไปดูแลที่บ้านของคนไข้ หากคนไข้และญาติมีความพร้อมและมีความต้องการ มีอยู่หลายกรณีทีเดียวที่ขอรับบริการแบบนี้จากทางโรงพยาบาล ดังกรณีตัวอย่าง **คุณสุภาภรณ์ พงษ์พุกษ์** ที่เป็นนักเขียน ในช่วงปี ๒๕๔๔-๒๕๕ เธอเป็นมะเร็งที่เต้านม ปฏิเสธการรักษาแบบแผนปัจจุบัน หลังจากได้ปรึกษาหารือระหว่างแพทย์ผู้รักษากับคุณแม่ของเธอแล้ว ได้ขอให้พาผู้ป่วยกลับไปรักษาที่บ้านเกิดจังหวัดสงขลา เพราะที่นั่นมีบ้านที่เรียกกันว่า **“บ้านถั่วพู”** แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติร่มรื่น เธอใช้บ้านหลังนี้บำบัดรักษาโรคร้ายด้วยตัวเอง แม้กายเธอมีแผลเกิดขึ้นไม่เบา แต่เธอสามารถยิ้มได้ตลอดเวลา ตกเย็นก็มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นดนตรี สนทนาธรรม มีเพื่อนฝูงแวะเวียนมาพูดคุยด้วย แม้จะเจ็บป่วยอย่างไรก็สามารถทำให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า





(๔) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการหลากหลายศาสตร์ ในการรักษาโรคมะเร็ง

จากแนวโน้มที่คนไทยป่วยเป็นมะเร็งมากขึ้นปีละนับแสน ๆ คน และเริ่มให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลด้วยวิธีการทางแพทย์แผนไทย แพทย์พื้นบ้าน แพทย์ทางเลือก ผสมผสานกับทางการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น ขณะที่สถานพยาบาลหลายแห่งเริ่มมีการปรับตัวด้านการให้บริการสนองความต้องการของผู้ป่วยมากขึ้นด้วยการนำหลากหลายศาสตร์มาบูรณาการการรักษาโรคมะเร็งให้ทรงประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น ทำให้ **กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก** ตระหนักถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงได้ดำเนินการหลายเรื่องเพื่อสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้ในการรักษาโรคมะเร็ง ดังจะเห็นได้จากการจัดประชุมวิชาการความหลากหลายการจัดการจัดการมะเร็ง การรวบรวมตำรับ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ทั้งศาสตร์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ตลอดจนมีการถอดองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ตรงของบรรดาแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนไทย เพื่อนำไปสู่การจัดการบูรณาการความรู้ที่หลากหลายเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ต่อการรักษาผู้ป่วยระยะสุดท้ายและการดูแลแบบประคับประคอง

กับอีกบทบาทหน้าที่หนึ่งของกรมที่ต้องให้บริการรักษาผู้ป่วยด้วยนั้น **นายแพทย์วิวัฒน์ พิณรุ่งม่วง** ผู้อำนวยการโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน กรมการแพทย์แผนไทยฯ เห็นว่า คนที่ทำงานเป็นบุคลากรทางสาธารณสุขจะต้องดูแลคนไข้ไปตลอดชีวิต ต้องทำงานอย่างเนื่องโดยไม่ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้บริหารระดับสูงที่หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนมาบริหารองค์กร

“นอกจากกรมมีบทบาทดูแลเรื่องการคุ้มครองภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษทิ้งเอาไว้ให้ลูกหลานแล้ว ยังมีอีก ส่วนที่**เราดูแลเป็นไปตามโมเดลที่เรียกว่า Holistic คือ ดูแลทั้งกาย จิต ครอบครัว สังคม จิตวิญญาณ** ซึ่งจะช่วยให้คนไข้จากไปอย่างสงบจากประสบการณ์ที่เราทำเรื่อง Palliative care หรือการดูแลแบบประคับประคองร่วมกับน้อง ๆ พยาบาลจิตเวช เห็นผลจริง ๆ คนไข้ที่นอนป่วยเป็นมะเร็งอยู่ใน ward ๑ เดือนโดยมีน้อง ๆ พยาบาลจิตเวชไปนั่งคุยด้วยนั้น แทนไม่ได้ใช้ยาอะไรไปช่วยบรรเทาความเจ็บปวดเลย ยิ่งในอาทิตย์สุดท้ายก่อนจะตาย คนไข้ไม่ได้ร้องทรมอรรถพิน ทำให้ทั้งคนไข้ญาติพี่น้อง มีคุณภาพชีวิตที่ดี พวกเราที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลพอเห็นคนไข้มีความสุข ครอบครัวยังมีความสุข ก็มีความสุขในการทำงานไปด้วย”